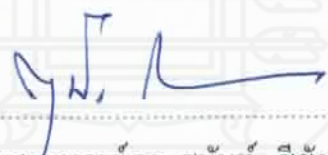

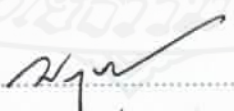
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การดำเนินการผลิตและแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิให้ได้มาตรฐานของเกษตรกร
ในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร
ชื่อและนามสกุล นางสาวจุฑารัตน์ บัวขาว
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์
2. รองศาสตราจารย์ ดร. วศินา จันทศิริ

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2556

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์สุรพล จารุพงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วศินา จันทศิริ)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การดำเนินการผลิตและแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิให้ได้มาตรฐานของเกษตรกร
ในอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร

ผู้วิจัย นางสาวจุฑารัตน์ บัวขาว **รหัสนักศึกษา** 2549000871

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสั่งข์ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.วศินา จันทศิริ

ปีการศึกษา 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลสภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) การดำเนินการผลิตและแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิของเกษตรกรให้ได้มาตรฐาน (3) ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินการผลิตและแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิให้ได้มาตรฐาน (4) ปัญหาในการดำเนินการผลิตและแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิให้ได้มาตรฐาน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกกลุ่มแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิปี 2553 - 2555 จำนวน 81 ราย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และสถิติสหสัมพันธ์ถดถอยพหุ

ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรอายุเฉลี่ย 44.17 ปี สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.67 คน แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.98 คน มีประสบการณ์ในการผลิตและแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิเฉลี่ย 19.8 ปี และ 2.11 ปี ตามลำดับ ส่วนใหญ่ได้รับมาตรฐานการผลิตข้าวหอมมะลิและผ่านการรับรองคุณภาพข้าวกล้องงอกหอมมะลิระยะการเป็นสมาชิกกลุ่มผลิตและแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิเฉลี่ย 3.0 ปี และ 2.26 ปี ตามลำดับ รายได้ครัวเรือนในภาคการเกษตร เฉลี่ย 120,355.56 บาท รายได้ครัวเรือนนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 40,358.11 บาท รายจ่ายครัวเรือนในภาคการเกษตร เฉลี่ย 51,417.90 บาท หนี้สินครัวเรือนเฉลี่ย 114,626.67 บาท และมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 25.76 ไร่ (2) เกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติตามเกณฑ์การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวหอมมะลิไทยได้ในระดับมากที่สุด และส่วนน้อยที่ปฏิบัติได้ในระดับปานกลาง สำหรับการปฏิบัติตามเกณฑ์การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวกล้องงอกหอมมะลิส่วนใหญ่ปฏิบัติได้ระดับมากที่สุด และส่วนน้อยไม่สามารถปฏิบัติได้ในบางข้อกำหนด (3) ไม่พบปัจจัยที่มีผลต่อการผลิต ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการแปรรูป คือ ประสบการณ์ในการแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิและระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มแปรรูป (4) ปัญหาการผลิตมากที่สุดคือ การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การใช้เมล็ดพันธุ์ และการจัดการการปลูก มีข้อเสนอแนะเรื่องแหล่งน้ำ การผลิตรูปแบบกลุ่ม การปรับปรุงดิน ลดใช้สารเคมี สร้างจิตสำนึก จัดทำแปลงสาธิต จัดทำบันทึก และการให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง ส่วนปัญหาการแปรรูปมากที่สุดคือ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล การป้องกันกำจัดฝุ่น การเข้าบริเวณผลิต บริเวณผลิตเกิดการปนเปื้อน น้ำมีคุณภาพต่ำ การทวนสอบ และการใช้เครื่องสีข้าว มีข้อเสนอแนะเรื่องปรับปรุงอาคารสถานที่ผลิต การปรับปรุงน้ำใช้ การจัดทำเอกสารควบคุมการปฏิบัติงาน การจัดทำบัญชี การต่อยอดผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย การให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง และดูแลเครือข่าย

คำสำคัญ: การผลิตข้าวหอมมะลิให้ได้มาตรฐาน การแปรรูปข้าวกล้องงอกให้ได้มาตรฐาน จังหวัดยโสธร

Thesis title The Operations of Standardized Hom Mali Rice Production and Germinated Rice Processing by Farmers in Sai Mun District of Yasothon Province

Researcher: Miss Jutharut Buakao; **ID :** 2549000871;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Sunan Seesang, Associate Professor;(2) Dr. Vasina Chandrasiri, Associate Professor; **Academic year:** 2012

Abstract

The purposes of this research were to study (1) socio-economic information of farmers, (2) the operations of standardized Hom Mali Rice production and germinated rice processing, (3) factors affecting the operations of standardized Hom Mali Rice production and germinated rice processing, and (4) problems in the operations of standardized Hom Mali Rice production and germinated rice processing.

The population in this study was a number of 81 members of the germinated Hom Mali Rice Processing Group in the year 2010-2012. Statistics employed for analysis were percentage, standard deviation, maximum value, minimum value and multiple correlation regression statistics.

The following were results of the study: (1) The average age of farmers was 44.17 years. The average number of household members was 4.67 persons. The average number of household labor was 2.98 persons. Their average experience in Hom Mali Rice production and germinated rice processing was 19.8 years and 2.11 years respectively. Most of their standardized Hom Mali Rice production and quality of germinated Rice were officially certified. The average length of membership of Hom Mali Rice production and germinated rice processing group were 3.0 years and 2.26 years respectively. Their average household income from agricultural sector was 120,355.56 baht, whereas their average household income from non-agricultural sector was 40,358.11 baht. Their average household expense on agricultural sector was 51,417.90 baht while their average household debt was 114,626.67 baht. Their average occupied agricultural area was 25.76 rai. (2) Most of the farmers followed the criteria of good agricultural practice (GAP) for Hom Mali Rice at the highest level, while the minority's practice was at medium level. In the GAP criteria for germinated Hom Mali Rice, most of them were able to practice at the highest level while the minority failed to practice in some requirements. (3) Factors affecting the production were not found, however, factors affecting the processing were experience in germinated Hom Mali Rice processing and duration of membership of processing group. (4) The most found problems were prevention and eradication of pests, use of rice seeds, and cultivation management. Their suggestions included water sources, production as in group setting, soil improvement, decrease of chemical substance, raising awareness, demonstration patches, recording and providing farmers with continued knowledge. The most found problems on processing were personal hygienic utility, dust protection and eradication, entering the production area, production area became contaminated, low quality of water, verification and the use of rice milling machine. They also suggested improving the production buildings, water, documents filing for operation supervision, accounting, products topping up, selling channels, providing farmers with continued knowledge as well as taking care of networks.

Keywords: Standardized Hom Mali rice production, Standardized germinated rice processing, Yasothon Province

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์ และรองศาสตราจารย์ ดร.วศินา จันทศิริ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำแก้ไขเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างดียิ่ง พร้อมกันนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณเกษตรกรทุกท่านที่เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ประสบการณ์และคุณธรรมในการดำรงชีวิต เพื่อนนักศึกษาทุกท่านและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

จุฑารัตน์ บัวขาว

พฤษภาคม 2556

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	6
ขอบเขตการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่จะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของจังหวัดยโสธรและอำเภอยางชุมน้อย	8
การดำเนินการผลิตข้าวหอมมะลิให้ได้มาตรฐาน	11
การดำเนินการแปรรูปข้าวออกกึ่งหอมมะลิให้ได้มาตรฐาน	16
สถานการณ์การดำเนินการผลิตและแปรรูปกึ่งหอมข้าวหอมมะลิ	16
ให้ได้มาตรฐานในพื้นที่จังหวัดยโสธร	29
งานวิจัยและผลงานที่เกี่ยวข้อง	34
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	37
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	37
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล	40
การวิเคราะห์ข้อมูล	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตและแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิ	42
การดำเนินการผลิตข้าวหอมมะลิของเกษตรกร	49
การดำเนินการแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิของเกษตรกร	56
ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินการผลิตและแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิของเกษตรกร	66
ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินการผลิตข้าวหอมมะลิของเกษตรกร	69
ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินการแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิของเกษตรกร	76
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	87
สรุปการวิจัย	87
อภิปรายผล	90
ข้อเสนอแนะ	94
บรรณานุกรม	95
ภาคผนวก	99
แบบสัมภาษณ์	100
ประวัติผู้วิจัย	122

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1	รายการและเกณฑ์กำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สำหรับข้าวหอมมะลิไทย	12
ตารางที่ 2.2	รายการและเกณฑ์วิธีการผลิต เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิต และการเก็บรักษาอาหาร (GMP สุขลักษณะทั่วไป)	19
ตารางที่ 2.3	รายการและเกณฑ์การปฏิบัติที่ดีสำหรับการผลิตข้าวกล้องงอก	25
ตารางที่ 2.4	เกษตรกรผลิตข้าวหอมมะลิและผ่านการรับรองระบบ GAP ปี 2553 - 2555	30
ตารางที่ 2.5	กลุ่มแปรรูปข้าวหอมมะลิและผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ปี 2553 - 2555	32
ตารางที่ 2.6	คุณลักษณะที่ต้องการของข้าวกล้องงอกหอมมะลิสำหรับกลุ่มจังหวัดภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2	33
ตารางที่ 3.1	จำนวนสมาชิกและกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบล	38
ตารางที่ 4.1	ข้อมูลส่วนตัวของเกษตรกร	43
ตารางที่ 4.2	ข้อมูลด้านการผลิตและแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิของเกษตรกร	44
ตารางที่ 4.3	ข้อมูลเศรษฐกิจของเกษตรกร	47
ตารางที่ 4.4	การดำเนินการผลิตข้าวหอมมะลิของเกษตรกร	50
ตารางที่ 4.5	การดำเนินการแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิของเกษตรกร ด้านสถานที่ผลิต เครื่องมือเครื่องจักรและอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก	57
ตารางที่ 4.6	การดำเนินการแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิของเกษตรกร ด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน	60
ตารางที่ 4.7	การดำเนินการแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิของเกษตรกร ด้านการเก็บรักษา การบำรุงรักษาและการสุขาภิบาล การขนส่ง สุขลักษณะส่วนบุคคล การฝึกอบรมและการบันทึกข้อมูล	63
ตารางที่ 4.8	สัญลักษณ์และอักษรย่อของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม	66
ตารางที่ 4.9	รูปแบบสมการพยากรณ์การการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สำหรับการผลิตข้าวกล้องงอก ด้านสถานที่ผลิต (Y11)	69
ตารางที่ 4.10	ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิ	70

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.11	ปัญหาด้านสถานที่ผลิต เครื่องมือ เครื่องจักรและอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก	
	สะดวก.....	76
ตารางที่ 4.12	ปัญหาด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน.....	80
ตารางที่ 4.13	ปัญหาด้านการเก็บรักษา การบำรุงรักษาและการสุขาภิบาล การขนส่ง สุขลักษณะ	
	ส่วนบุคคล การฝึกอบรมและการบันทึกข้อมูล	83

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	5
ภาพที่ 2.1 กระบวนการแปรรูปข้าวกล้องงอกหอมมะลิ	28

